

СТРУКТУРА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті проаналізовано сутність науково-технічного розвитку підприємств легкої промисловості, що функціонує в межах певного організаційно-економічного механізму. Виявлено основні проблеми та тенденції розвитку інноваційних процесів в Україні. Визначено першочергові заходи з удосконалення науково-технічної діяльності швейних підприємств.

The article analyzes the nature of scientific and technical development of light industry enterprises, that operates within a specific organizational and economic mechanism. The main problems and trends in innovation processes in Ukraine are identified. The initial steps to improve scientific and technical enterprises of light industry are determined.

Ключові слова: легка промисловість, науково-технічний розвиток, інноваційні процеси, організаційно-економічний механізм.

Постановка проблеми. Проблеми активізації науково-технічної діяльності, переходу на інноваційний шлях розвитку підприємств легкої промисловості залишаються як для керівників підприємств, так і країни загалом актуальними як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Загальновідомо, що основне значення для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності швейних підприємств мають виробництво високоякісної інноваційної продукції, вдосконалення існуючих і впровадження нових прогресивних технологій. Необхідною умовою ефективної реалізації науково-технічної діяльності є комплексний підхід до створення і функціонування організаційно-економічного механізму стимулювання науково-технічного розвитку підприємств легкої промисловості. Однак для підвищення ефективності роботи даного механізму потрібно збалансувати структуру державного регулювання науково-технічної діяльності, а також вдосконалити функціональні зв'язки між складовими даного механізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан науково-технічної діяльності, а також шляхи стимулювання науково-технічного розвитку підприємств стали предметом активних наукових досліджень багатьох вітчизняних фахівців: А. Амоші, В. Александрової, В. Семиноженка, Я. Жаліло, Л. Антонюк, Ю. Бажала, О. Білоруса, П. Буненка, О. Волкова, В. Гесця, Б. Кияка, Д. Лук'яненко, Б. Маліцького, А. Поручника, Л. Федулової та інших [2; 5; 6; 7; 10; 11; 9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на ряд публікацій, присвячених стимулюванню науково-технічного розвитку, невирішеними залишаються проблеми формування сукупного організаційно-економічного механізму стимулювання науково-технічної діяльності для підприємств легкої промисловості.

Формулювання цілей статті. Метою статті є формування та побудова організаційно-економічного механізму стимулювання науково-технічного розвитку підприємств легкої промисловості, визначення його особливостей, недоліків і переваг та розробка заходів щодо запровадження даного механізму на швейних підприємствах.

Вклад основного матеріалу. Організаційно-економічний механізм стимулювання науково-технічного розвитку підприємства можна визначити як взаємопов'язану сукупність економічних відносин, принципів, методів і форм заохочення до створення, промислового впровадження та комерціалізації нововведень.

Слід зазначити, що організаційно-економічний механізм стимулювання науково-технічного розвитку є підсистемою традиційного організаційно-економічного механізму підприємства і певним чином реалізується через форми і методи управління всією його господарською діяльністю. В свою чергу, механізм стимулювання є сукупністю взаємопов'язаних елементів наступних систем: система стимулювання персоналу, система податків, система екологічного регулювання, система заохочення інвестицій в науково-технічну діяльність, система кредитування. Виходячи з цього, для підприємств легкої промисловості сформуємо сукупний організаційно-економічний механізм стимулювання науково-технічного розвитку (ОЕМСНТР) (рис 1.).

Аналізуючи рис. 1, підкреслимо, що визначальною рисою механізму стимулювання науково-технічної діяльності підприємств легкої промисловості є комплексне формування зацікавленості усіх учасників господарських відносин: працівників підприємства, що беруть безпосередню участь в реалізації інноваційних проектів, власників (приватних чи акціонерів) та інвесторів, що визначають можливість інвестицій в інноваційну діяльність, їх масштаб та характер.

Стимулювання науково-технічної діяльності на підприємстві вимагає охоплення двох основних напрямів впливу: підвищення економічної віддачі науково-технічних розробок, адже у ринковій економіці важливий не сам по собі науково-технічний процес, а його фінансовий результат, що виражається у конкретних показниках ефективності: зростанні прибутку, зниженні витрат, підвищенні якості продукції тощо; стимулювання творчої активності працівників, створення умов для її розвитку.

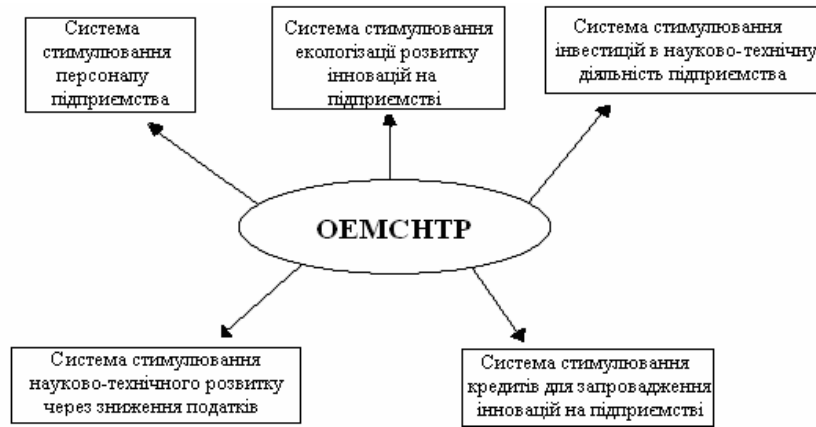

Рис. 1. Структура організаційно-економічного механізму стимулювання науково-технічного розвитку підприємств легкої промисловості

Визначальним елементом системи стимулювання науково-технічної діяльності працівників швейного підприємства є матеріальне стимулювання. Для того, щоб матеріальна зацікавленість стала дієвим стимулом активізації участі працівників у створенні та впровадженні інновацій, розмір винагороди має співвідноситись з результативністю інтелектуальної праці і тим самим стимулювати її [4, с.534].

Поряд із матеріальним стимулюванням активно використовуються нематеріальні стимули для активізації інноваційної діяльності працівників та підрозділів підприємства. Найпоширенішими з них є пільги, пов'язані з графіком роботи; цінні подарунки, грамоти, загальноорганізаційні заходи, що не стосуються безпосередньо роботи, так звані "винагороди-вдячності", винагороди, пов'язані зі зміною статусу співробітника, зміною робочого місця тощо. Застосування системи "пакета послуг" дає працівнику можливість вибору із запропонованої сукупності винагород найбільш необхідних саме йому.

Система кредитування є ще однією складовою організаційно-економічного механізму стимулювання НТР підприємств легкої промисловості. Проте вона має ряд недоліків. Виділимо головні з них. Виробничі підприємства, тим більше інноваційні, виключені зі сфери інтересів комерційних фінансових установ. Їх становище посилюється загальним курсом Національного банку України (НБУ) щодо кредитної політики виробничих підприємств: введені обмеження комерційним банкам на пріоритет їх кредитів, діє висока недиференційована ставка комерційним банкам по кредитах НБУ. В цих умовах вони зацікавлені в максимальній оборотності своїх коштів. У зв'язку з цим виробничі підприємства отримують кредити на вельми короткі строки під високі відсотки. Вони, таким чином, позбавлені можливості отримання довгострокових кредитів від комерційних банків. За таких умов підприємствам брати кредити економічно не вигідно. Як відомо, у ринкових умовах підприємці припиняють інвестування при збігу грошової ставки (норми відсотка на ринку позикових капіталів) з натуральною відсотковою ставкою (мірою прибутковості на вкладений капітал) [1, с. 69].

Разом з тим, з метою ефективного функціонування системи кредитування для швейних підприємств, пропонуємо пошук механізму перетворення короткострокового грошового капіталу в довгостроковий. Для цього потрібна цілеспрямована політика зі створення механізму, коригування законодавчих актів з кредитування, які б зіграли роль первісного імпульсу в ланці ініціювання підприємств на інноваційне відтворення.

Проте одним із найважливіших складових організаційно-економічного механізму стимулювання НТР підприємств легкої промисловості може бути стимулююча система оподаткування. Стимулювання науково-технічної діяльності потребує створення умов, у яких здійснення цієї діяльності буде вигідним. Ступінь вигідності може бути визначений за обсягом чистого прибутку, тобто прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків. Це може бути досягнуто за допомогою зниження податкових платежів при збільшенні інноваційних та інвестиційних зусиль промислового підприємства.

На наш погляд, було б логічним порівнювати розмір зниження податкових платежів з величиною витрат на НДДКР. Це зниження ми пропонуємо здійснювати за двома напрямками: зменшення поточних податкових платежів у момент здійснення витрат на НДДКР, а також за допомогою прискореної амортизації вартості НДДКР, патентів і ліцензій, що знаходяться на балансі підприємства.

Зниження поточних податкових платежів рекомендується проводити пропорційно абсолютному збільшенню витрат на НДДКР із встановленням граничного розміру знижень податкових виплат. З цією метою видається доцільним установити часткові коефіцієнти стосовно приросту витрат на НДДКР для визначення розміру зменшення податкових платежів. Але оскільки базові величини витрат на НДДКР можуть бути дуже значними, варто визначити граничну частку зменшення податкових виплат [8, с. 84].

Ще однією складовою організаційно-економічного механізму стимулювання НТР підприємств легкої промисловості є ефективне екологічне регулювання. На сьогодні все більш актуальними постають

питання екологізації ведення господарської діяльності на підприємствах. Саме тому потребують додаткового дослідження питання державного стимулювання екологізації інноваційної діяльності через створення екологічних інновацій. Найбільш складним завданням щодо вирішення проблеми екологізації інноваційної діяльності є формування системного підходу, зокрема дослідження питання створення системи екологічних інновацій на підприємствах легкої промисловості.

На підприємствах легкої промисловості застосування екологічно чистих технологій для виробництва товарів або ж використання екоматеріалів повинне відповідним чином стимулювати виробників даної галузі до створення екологічно орієнтованої продукції. Системний підхід щодо стимулювання створення екологічних інновацій завдяки синергетичному ефекту підвищив би загальну ефективність державного регулювання.

На сьогодні важливим напрямом підвищення ефективності роботи підприємств легкої промисловості є активізація інвестиційно-інноваційної діяльності, головним завданням якої є використання результатів наукових досліджень і розробок на підприємствах галузі з метою виробництва конкурентоспроможної продукції задля її реалізації як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [3, с. 98].

На жаль, для підприємств легкої промисловості практично не створені умови для ефективного здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності. Перешкоди фінансового, політичного, правового характеру постають на шляху масової реалізації нововведень.

Таким чином, стимулювання інвестиційної діяльності для легкої промисловості має включати:

- застосування системи податків з диференціацією суб'єктів та об'єктів оподаткування, податкових ставок і пільг;
- проведення кредитної та амортизаційної політики, в тому числі завдяки прискоренню амортизації основних фондів;
- надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій;
- впровадження державних норм і стандартів та їх нормативне регулювання;
- вжиття антимонопольних заходів щодо стимулювання інноваційної політики;
- проведення ефективної політики ціноутворення для розвитку інновацій.

Висновки. Таким чином, від збалансованої та ефективної роботи складових організаційно-економічного механізму стимулювання науково-технічного розвитку підприємств легкої промисловості багато в чому залежить власне науково-технічний розвиток України. На теперішній час можна констатувати, що засади для успішної реалізації державного науково-технічного розвитку в Україні уже є створеними, організаційно-економічний механізм державного регулювання інноваційної діяльності сформований, однак подальшого удосконалення потребують всі складові даного механізму.

Література

1. Экономический механизм управления развитием промышленных предприятий / [И.А. Алексеев, Л.П. Белонога, В.И. Михайловский, С.В. Паранчук]. – Львов : Світ, 1991. – 156 с.
2. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
3. Гончаренко Т.П. Научно-технический потенциал предприятия // Потенциал инновационного развития предприятия : [монография / под ред. Козьменко С.Н.]. – Сумы : Деловые перспективы, 2005. – 226 с.
4. Економіка й організація інноваційної діяльності : підручник / [О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.] ; під ред. О.І. Волкова, М.П. Денисенка. – К. : ВД “Професіонал”, 2004. – 960 с.
5. Інноваційний розвиток промисловості України / [під ред. О. І. Волкова і М. П. Денисенка]. – К. : КНТ, 2006. – 648 с.
6. Інноваційні ресурси господарського розвитку : [монографія / за ред. В. П. Мельника]. – К. : Об'єднаний інститут економіки НАНУ, 2005. – 363 с.
7. Інноваційна модель економіки: правові та методологічні засади проведення експертизи інноваційних проектів / монографія. [Онишко С. В., Єгоров С. О., Черненко Ю. М. та ін.] ; за ред. Ю. П. Доценка:– К. : МП “Леся”, 2006. – 196 с.
8. Кульман А. Экономические механизмы / А. Кульман ; [пер. с фр. / общ. ред. Н.И. Хрустальной]. – М. : Прогресс, 1993. – 192 с.
9. Федулова Л.І. Оцінка законодавства України з питань стимулювання інноваційної діяльності / Л. І. Федулова, М. С. Данько, Г. М. Кордонєць // Проблеми науки. – 2006. – № 10. – С. 35-43.
10. Попович О. С. Науково-технологічна та інноваційна політика: основні механізми формування та реалізації / [під ред. Б. А. Каліцького]. – К. : Фенікс, 2005. – 248 с.
11. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурних трансформацій / [відп. ред. Ю. В. Кіндзерський]. – К. : Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2007. – 408 с.

Надійшла 29.08.2010